

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Наимзода Қиёмиддин дар мавзӯи “Хусусиятҳои рушди худтакмилдиҳии касбии омузгорони оянда дар колледжҳои омузгории Ҷумҳурии Тоҷикистон” (дар асоси маводҳои фанҳои педагогӣ) барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.08–Назария ва методикаи таҳсилоти касбӣ (13.00.08.05–Назария ва методикаи илмҳои ҷамъиятӣ)

Таҳаввулоти назарраси иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва истеҳсоли-техникӣ, ки дар даври Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷараён гирифт, нисбати омодакунии кормандони соҳаи маориф-педагогҳо, талаботу дархостҳои навро пешниҳод кардааст. Дар айни замон низоми маорифи мамлакат ба мутахассисоне бештар талабот дорад, ки соҳиби сифатҳо ба монанди эҷодкорӣ, ҷавабдорӣ, тезкорӣ, мустақилият, рақобатпазирӣ, қобилияти мутобиқ шудан ба шароити нав, қобилият ба дидани дурнамо ва шавқмандӣ ба рушд мебошанд.

Вобаста ба ин, ба фаҳмишу тафсири парадигмаи таълимӣ аз дидгоҳи муосир назар андохта, кӯшиш карда мешавад, ки дар раванди педагогӣ муносибати субъективӣ, ки дар маркази он муносибати ба рушди шахсияти дорой қобилияти муоширати баланд, маҳорати фаъолият намудан дар гурӯҳи коллектив ва ба равандҳои ҷаҳонишавӣ ҷомеаи муосир мувофиқ нигаронидашуда истифода ёбад.

Нишондиҳандаи муҳимтарини сифати таълими касбӣ ташаккул ёфтани салоҳиятҳои калидӣ ва касбии хатмкунандагони колледжҳои омузгорӣ маҳсуб мешавад, бинобар ин усулҳо ва технологияҳои ташаккули онҳо, омори ташхиси онҳо чун масъалаи мубрам аҳамияти хоссаро пайдо мекунанд. Масъалаи ташаккули омодагӣ ва қобилият ба худтакмилдиҳии шахс ва касбии омузгорон низ аҳамияти худро дорад.

Касби омузгорӣ пешравии доимии маънавӣ ва тақмили маҳорати педагогиро тақозо мекунад, ки ин маънои кори мунтазамро оиди тақмил додани шахсияти омузгорро дар назар дорад.

Дар асоси таҳқиқоти ҳеш, муаллифи диссертатсия зикр намудааст, ки аксари омузгорони ҷавон аз усулҳо ва тарзҳои худтакмилдиҳии касбӣ маълумоти кофӣ надоранд ва ба қор дар муассисаҳои таҳсилоти умумии миёнаи муосир чандон омода нестанд. Ин вазъиятро бо низоми омодакунии омузгорон вобаста кардан мумкин аст, ки он ба ташаккули талабот ба худтакмилдиҳии доимӣ чун мутахассиси соҳибкасб, устои фаъолияти омузгори чандон хуб самтгузорӣ нашудааст.

Барои ҳалли масъалаҳои таҳқиқот, муаллиф ба осори илмӣ олимони соҳаи педагогика ва психологияи ватаниву хориҷӣ рӯй оварда, масоили муҳимми азхудкунии парадигмаи инсондӯстонаи таълими касбии педагогӣ ва тарбияи ҷавонон дар шароити таҳаввулоти ҷиддии ҳаёти иҷтимоӣ-иқтисодӣ; идоракунии самараноки равандҳои худомӯзӣ ва худназорати омӯзгорони ояндаи синфҳои ибтидоӣ; мушкилот ва муаммоҳои омӯзгор ва худтакмилдиҳии касбии ӯ, ки аз тарафи олимони пурра омӯхта шудааст, мавриди баррасӣ қарор додааст.

Ҳамзамон муаллифи диссертатсия муқаррар намудааст, ки то ҳол мундариҷа, шаклҳо ва усулҳои омодакунии омӯзгори оянда нисбати банақшагирии ҳадафмандона ва ташкили фаъолияти ба тақомули сифату хислатҳои аз ҷиҳати касбӣ муҳим ба таври кофӣ омӯхта нашудаанд, шартҳои педагогӣ ва таъмини мундариҷавӣ-психологияи худтакмилдиҳии омӯзгор, роҳҳои тақомули раванди таълими донишҷӯёни коллеҷҳои омӯзгорӣ ба худтакмилдиҳии касбӣ дар шароити муосир баррасӣ ва таҳқиқи амиқро талаб мекунанд.

Натиҷаи таҳқиқотҳои марбут ба масъалаи болозикрро таҳлили пурра намуда, муаллифи диссертатсия ихтилофҳои мавҷудаи масъаларо ошкор намуда, муаммои таҳқиқотро муайян намудааст.

Муаллифи диссертатсия мақсад, объект, фарзия, дараҷаи илмӣ навагонӣ, моҳияти назариявӣ ва амалии тадқиқотии худро ба масъалаи хусусиятҳои рушди худтакмилдиҳии касбии омӯзгорони оянда дар коллеҷҳои омӯзгорӣ ба мақсади гузошташуда, мувофиқ муайян намудааст.

Таҳлилу истифодаи методҳои таҳқиқотӣ: омӯзиш ва таҳлили манбаъву маъхазҳои психологӣ-педагогӣ доир ба масъалаи таҳқиқшаванда; таҳқиқи пажӯҳиши ҳуҷҷатҳое, ки фаъолияти субъектҳои таълимиро дар ҷараёни омӯзиш ба танзим мебароранд; мушоҳидаи фаъолияти педагогӣ; мусоҳиба, пурсишнома, саволу ҷавоб, озмоиши педагогӣ, инчунин методҳои коркарди сифатӣ ва миқдорӣ маълумоти эмпирикӣ асоснокии ҳамаҷонибаи таҳқиқотро тасдиқ менамояд.

Тавре дар автореферат нишон дода шудааст, диссертатсия аз муқаддима, се боб, шаш зербоб, ҳулосаи бобҳои алоҳида, ҳулосаи умумӣ ва рӯйхати адабиёти истифодашуда иборат аст.

Дар муқаддима зарурияти аҳамияти мавзӯи таҳқиқот ва дараҷаи омӯзиши он асоснок гардида, сатҳи омӯзиши илмӣ масъала баррасӣ гардидаву ҳадафу вазифаҳои таҳқиқот, ҳамчунин методика, навагонии

илмӣ, арзиши назариву амалӣ ва дараҷаи таҳқиқоти он муайян гардида, нуктаҳои барои дифоъ пешниҳодшаванда ифода ёфтаанд.

Дар боби якуми рисола, **“Асосҳои назариявӣ-методологии худтакмилдиҳии касбии омӯзгорони оянда”** дар асоси омӯзишу пажӯҳиши андешаҳои педагогӣ - психологии олимони барҷастаи соҳаҳои педагогикаву психологияи педагогӣ муаллифи диссертатсия иброз медорад, ки худтарбияи касбии омӯзгори оянда яке аз шартҳои қонеъ гардонидани эҳтиёҷи худ барои тасдиқи нақши омӯзгор, ишғол кардани мақоми арзанда дар ҷомеа тавассути касби омӯзгорӣ ба шумор меравад. Ба андешаи муаллиф худтакмилдиҳии касбиро бе фаъолияти худтарбиядиҳӣ тасаввур кардан амри муҳол аст.

Дар асоси андешаҳои олимон, муаллифи диссертатсия чунин мепиндорад, ки ҳар як аз самтҳои худтакмилёбии омӯзгор хусусиятҳои худро дорад, вале ҳамаи онҳо ҳалли эҷодкоронаи масъалаҳои таълиму тарбияро пешбинӣ мекунанд. Аз ин нуқтаи назар муваффақона татбиқ кардани ҳар самт бо омодагии психологии омӯзгор ба худтақомули касбӣ, ҳамчунин омодагии назариву амалӣ таъмин мегардад.

Дар зербоби дуоми боби аввал сохтори дониш аз рӯи фанҳои силсилаи педагогӣ, ки фарогири мундариҷаи омодагии касбии омӯзгорони оянда дар коллеҷ аст, мавриди баррасӣ қарор дода шудааст.

Боби дуюм таҳти унвони **“Низомии педагогии рушди худтакмилдиҳии касбии омӯзгори оянда”** мавриди таҳқиқ қарор дода шудааст, ки он аз ду зербоб таркиб ёфта, дар он пеш аз ҳама, аҳаммияти дидгоҳи сохторӣ зимни таҳқиқи падидаҳои педагогӣ баррасӣ гардида, таъкид шудааст, ки омодагӣ ба худтакмилдиҳии касбӣ чун қисмати таркибии фаъолияти касбии омӯзгор моҳиятан раванди эҷодии мустақилона буда, таркибҳои сохторофарандаи он бояд барои мусоидат ба худинкишоф ва худомӯзии донишҷӯ нигаронида шаванд. Дар баробари ин, тавсифи муфассали қисмҳои (блок) сохтор коркардшуда анҷом ёфта, ақидаву дидгоҳҳои олимон дар бораи истилоҳу мафҳумҳои таркиби он оварда шудааст. Муаллифи диссертатсия изҳор доштааст, ки сохтори рушди худтакмилдиҳии касбии донишҷӯ-омӯзгори оянда, чун сохтори вазифаҳои эҷодӣ тасаввур метавон кард, ки бо он донишҷӯ дар раванди фаъолияти касбии оянда дучор меояд. Бинобар ин, кори мустақилонаи мутахассиси ояндаро дар самти ҳалли вазифаҳою масъалаҳои эҷодии тақлидкунандаи худтакмилдиҳии омӯзгори оянда чун яке аз воситаҳои дидактикии омодагии донишҷӯён ба ин фаъолият баррасӣ намудааст.

Дар зербоби дуоми боби дуюм **«Динамикаи рушди худтакмилдиҳии касбии омӯзгори оянда»** муаллиф таъкид намудааст, ки худтакмилдиҳӣ чун

воситаи дарёфт ва азхудкунии таҷрибаи иҷтимоӣ бояд пурра ба шарту вазифаҳои дар пеш истодаи субъект, сатҳи омодагии шахсии вай мутобиқ бошад. Бо таъя ба ақидаҳои олимон моҳияти мафҳуми “омодагӣ” бо назардошти татбиқи он дар баррасии масъалаи худтакмилдиҳӣ ва ҷузъҳои он пурра мавриди таҳқиқ қарор дода шудааст. Барои муайянкунии сатҳи омодагии омӯзгорони мактабҳои таҳсилоти умумӣ ба фаъолияти худтакмилдиҳии касбӣ ва ҷиҳати муқаррар кардани вазъи мушкilot дар амалия таҷриба гузаронида шудааст.

Дар боби сеюми рисола, таҳти унвони **“Технологияи педагогии рушди худтакмилдиҳии касбии омӯзгори оянда”**, ки ду зербобро дар бар гирифтааст, масъалаҳои истифодаи усул ва воситаҳои худтакмилдиҳии касбии донишҷӯён-омузгорони ояндаи коллеҷҳои омузгориро ҳаллу фасл гардидааст. Ишора карда шудааст, ки дар раванди кори таҷрибавӣ-озмоишӣ ташкили худомӯзӣ ва худтарбияи донишҷӯён ба принципи муттаҳидшавии органикии донишҳои академӣ ва корҳои мустақилонаи беруназаудиторӣ асос ёфта, ин сохтор ташкили фаъолияти таълимии донишҷӯёнро фаро мегирад, ки ба самтҳои: а) азхудкунии таҷрибаи ташкили худомӯзӣ; б) соҳиб гардидан ба таҷрибаи фаъолияти худтарбия; в) рушди худшиносии касбии омӯзгорон равона карда шудааст.

Муаллифи автореферат қайд кардааст, ки дар ҳар як самти барномаи таълимии пешниҳод намда, се қисми (блок) асосӣ ҷудо карда шудааст: омодагии назариявӣ, омодагии амалӣ, омодагии психологӣ ба татбиқи худтакмилдиҳии касбӣ, инчунин тавсифи қисмҳо ва самтҳоро муфассал анҷом додем.

Натиҷаҳои корҳои таҷрибавӣ-озмоишии дар гурӯҳҳои озмоишӣ бадастовардаи муаллиф собит мекунад, ки раванди омодагии омӯзгорони оянда ба татбиқи худтакмилдиҳии касбӣ исбот гардида, фарзияи таҳқиқ тасдиқи худро ёфтааст.

Аutoreферати диссертатсия хеле пурмазмун дар доираи диссертатсия таълиф гардида, дар маҷмуъ натиҷаҳои кори тадқиқотии муаллифро инъикос мекунад.

Хулоса, кори таҳқиқотии Наимзода Қиёмиддин дар мавзӯи **“Хусусиятҳои рушди худтакмилдиҳии касбии омузгорони оянда дар коллеҷҳои омӯзгории Ҷумҳурии Тоҷикистон”** (дар асоси маводҳои фанҳои педагогӣ) таҳқиқоти ба анҷомрасида буда, автореферат муҳтавои асосии диссертатсияро инъикос карда, мақолаҳои ҷоп намудаи муаллифи диссертатсия ба талаботи КОА –и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон пурра ҷавобгӯ буда, фарогири мавзӯи диссертатсия мебошад.

Муаллифи диссертатсия, Наимзода Қиёмиддин сазовори дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.08 – Назария ва методикаи таҳсилоти касбӣ (13.00.08.05 – Назария ва методикаи илмҳои ҷамъиятӣ) мебошад.

Доктори илмҳои педагогӣ, профессор,
мудир кафедраи математика ва
информатикаи МД «Донишқадаи
байналмилалӣ Хучанд» – и МД
“Донишгоҳи байналмилалӣ сайёҳӣ ва
соҳибкорӣ Тоҷикистон”

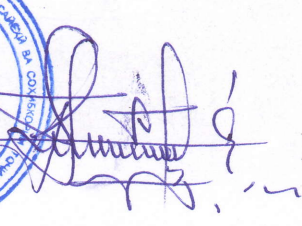
Азимова Назира Самадовна

Маълумот барои тамос: МД «Донишқадаи байналмилалӣ Хучанд»-и
МД “Донишгоҳи байналмилалӣ сайёҳӣ ва соҳибкорӣ
Тоҷикистон”. 735716, ш. Хучанд, маҳаллаи 27, хонаи 1. Тел: +992 37 234 88
02; E-mail: bitesk_ips@mail.ru

06.02.2026с.

Имзои Азимова Н.С.-ро тасдиқ мекунам:

Сардори шубаи кадрҳо ва корҳои
махсуси МД «Донишқадаи
байналмилалӣ Хучанд»-и
Донишгоҳи байналмилалӣ
сайёҳӣ ва соҳибкорӣ Тоҷикистон

Раҳимов Н.И.